

РОЗУМОВЕ РЕАГУВАННЯ СТУДЕНТІВ-КОРИСТУВАЧІВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА НОВІ ЗАВДАННЯ

Шепельова Марія Володимирівна¹

¹ Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3293-4997>

UDC: 159.937

АНОТАЦІЯ

У статті представлено дослідження особливостей розумового реагування студентів на нові завдання, запропоновані у електронній формі під час дистанційного навчання. Вивчення особливостей розумового реагування студентів-користувачів мережі Інтернет на нові завдання здійснювалося так: 1) дослідження залученості студентів у Інтернет-середовище (із застосуванням авторського опитувальника (М. В. Шепельова), який складається з 20 питань); 2) аналіз виконання студентами творчих завдань (завдання «Крапки» та «Геометричні фігури», запропонованих В. О. Моляко у комплексі завдань для дослідження творчого мислення); 3) дослідження особистісних творчих характеристик студентів (опитувальник Ф. Е. Вільямса, модифікований О. С. Тунік); 4) порівняння результатів, отриманих на попередніх етапах дослідження, для виявлення особливостей розумового реагування студентів-користувачів мережі Інтернет на нові завдання (із застосуванням критерію Фішера). Виявлено відмінності у залученості в Інтернет-середовище, у виконанні творчих завдань та особистісних творчих характеристиках між студентами, які виконали завдання завчасно, вчасно, пізніше та не виконали зовсім за дослідженими показниками. Здійснено характеристику студентів з різною швидкістю реагування.

Ключові слова: розумове реагування, творчість, творчі завдання, користувачі мережі Інтернет, залученість у Інтернет-середовище, студенти.

Постановка проблеми. Чимдалі стає помітнішим, що комп'ютеризація освітнього процесу, переведення його в онлайн-режим, вносить суттєві зміни як у його організацію, так і в навчальну діяльність студентів. Це стосується особливостей пошуку і опрацювання інформації, представленої у електронному вигляді, форм і способів виконання навчальних завдань, збільшення кількості тестових форм контролю, специфіки усних відповідей під час відео-зустрічей та спілкування у чатах. Відповідно, у науковій психологічній літературі з'являється усе більше публікацій, присвячених вивченню особливостей перебігу психічних процесів у користувачів мережі Інтернет, вивченню їх психічних станів та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що «реакція – це відповідь організму на будь-який

подразник» (Бродовська, 2007 : 302). «Реагування – це загальна властивість живої матерії як виявлення її активності реагувати на певні впливи у певних умовах. Реагування психічне відрізняється від реагування фізіологічного наявністю в структурі суб'єктивного компоненту. Свідоме реагування властиве тільки людині, і в його структуру входить акт свідомості як усвідомлення здійсненої діяльності або дії» (Бродовська, 2007 : 302). «Реакції психічні – психічні явища, як результат психічного реагування. Розрізняють реакції: мнестичні, мисленнєві (асоціації), мовні, емоційні, психомоторні. Будь-яка реакція має три властивості: латентний час, тривалість, (час реагування), точність (адекватність подразнику) (Бродовська, 2007 : 302).

Розум, який визначається як «сукупність індивідуальних здібностей мислення і розуміння люди-

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © *Mariia Shepelova*

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

ни» (Бродовська, 2007 : 307), також має свої властивості: «...швидкість, якість, критичність, глибина, широта, творчість» (Бродовська, 2007 : 307).

Спираючись на типи реагування на нові досить суттєві повідомлення з високим ступенем невизначеності, виокремлені В. О. Моляко з практики аналізу інформації про чорнобильську катастрофу (Моляко, 2018), при визначенні особливостей розумового реагування студентів на нові інформаційні повідомлення ми зосередилися на часовому показнику здачі студентами робіт, поділивши їх на чотири групи: *I група* – студенти, які здали роботи раніше зазначеного терміну; *II група* – студенти, які здали роботи у зазначений термін, вчасно; *III група* – студенти, які здали роботи пізніше; *IV група* – студенти, які не здали роботи зовсім (не виконали творчі завдання, але заповнили інші методики).

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей розумового реагування студентів на нові завдання, запропоновані у електронній формі під час дистанційного навчання.

Методологія дослідження.

При вивченні особливостей розумового реагування студентів-користувачів мережі Інтернет на нові завдання, ми зосередимось на наступному:

Дослідження залученості студентів у Інтернет-середовище. Для цього нами було розроблено опитувальник, який складається з 20 питань.

Аналіз виконання студентами творчих завдань, для якого ми обрали завдання «Крапки» та «Геометричні фігури», взяті із блоку «Геометричних» у комплексі завдань, запропонованих В. О. Моляко для дослідження творчого мислення. До уваги бралися такі показники, як своєчасність виконання завдань (вибірка розділилася на студентів, які здали роботи раніше зазначеного терміну, безпосередньо у зазначений термін і пізніше цього терміну, а також ті, що ознайомилися з умовами завдання, але роботу так і не здали); індивідуальні відмінності у виконанні студентами творчих завдань за показниками, які детально буде описано нижче.

Дослідження особистісних творчих характеристик студентів, для чого було застосовано опитувальник Ф. Е. Вільямса, модифікований О. Є. Тунік (Тунік, 2003), який дозволив визначити наступні показники

творчості студентів: схильність до ризику, складність (комплексність), допитливість та уяву. Схильність до ризику має такі прояви: конструктивне сприйняття критики, припущення можливості невдачі; намагання висувати припущення; діяти у неструктурованих умовах; захищати власні цілі. Складність (комплексність) проявляється в пошуку багатьох альтернатив; баченні різниці між тим, що є, і тим, що могло б бути; прагненні привести в порядок непорядковане; аналізувати складні проблеми, сумніватися в єдиному вірному рішенні. Проявами допитливості є гра ідеями, пошук виходу з невизначених ситуацій, цікавість до загадок, головоломок; роздуми над прихованим сенсом явищ. Уява проявляється у здатності до візуалізації, довірі до інтуїції (Тунік, 2003: 12).

Порівняння результатів, отриманих на попередніх етапах дослідження, для виявлення особливостей розумового реагування студентів-користувачів мережі Інтернет на нові завдання. Для порівняння результатів дослідження у чотирьох груп студентів, виокремлених за часовим показником здачі робіт, ми застосували критерій Фішера.

Вибірку склали 57 студентів ЗВО м. Києва. Дослідження проводилося дистанційно протягом I семестру 2020/2021 навчального року.

Виклад основного матеріалу дослідження.

За результатами дослідження залученості студентів у Інтернет-середовище встановлено, що усі студенти нашої вибірки (100%) користуються Інтернетом кожен день, проводячи за один сеанс 5 і більше годин (40% досліджуваних), 3-4 години (29%), 1-2 години (27%), менше 1 години (4%); усі студенти (100%) мають сторінки в соціальних мережах, які наповнюють постійно (13%) або час від часу (87%).

У 77% студентів смартфон постійно під'єднаний до мережі Інтернет, у 4% тільки тоді, коли вони не на заняттях, у 19% – інколи, за необхідності. На питання, чи будуть студенти нудьгувати, якщо у них не буде доступу до мережі Інтернет і буде вільний час, ми отримали такі відповіді: 6% будуть нудьгувати; 77% знайдуть собі справу; 4% увімкнуть телевізор; 10% проведуть час у компанії. У 8% студентів батьки часто намагаються обмежити користування смартфоном або комп'ютером; у 33% таке трапляється рідко; у 59% сту-

дентів такого не трапляється. 29% студентів сильно б засмутилися, аби таке трапилося; 48% засмутилися б, але не дуже; 23% вважають, що не засмутилися б зовсім. 17% студентів, якби у них було більше вільного часу, хотіли б проводити його «в Інтернеті», відповідно 83% – не хотіли б.

19% студентів засмутяться, якщо не отримають за день жодного повідомлення від своїх друзів чи знайомих; 48% – засмутяться, але не сильно; 33% відповіли, що не засмутяться. На питання чи трапляється, що Ви просто так дивитесь у смартфон щоб дізнатися чи не прийшло Вам якесь повідомлення, студенти відповіли так: 4% роблять так постійно; 67% – тільки коли чекають від когось повідомлення; 29% – тільки коли почують сигнал. Одразу реагують на нові повідомлення (78%), пізніше, у спеціально відведений або вільний час (18%), може накопичитись багато повідомлень, і студенти не завжди їх усі потім перечитують (6%).

Користуючись Інтернетом, у студентів переважають такі види активності: 1) робота з електронними навчальними курсами (до п'яти основних цей вид активності зазначили 83% студентів); 2) обмін повідомленнями (79%); 3) пошук інформації для навчання, підготовка домашніх завдань (75%); 4) перегляд фільмів, відео (45%); 5) перегляд фотографій і відеороликів інших користувачів у соціальних мережах та спеціальних додатках (27%); 6) відеодзвінки (15%) та розміщення фотографій та відеороликів у соціальних мережах і спеціальних додатках (15%); 7) читання анекдотів, веселих історій, перегляд кумедних картинок і відео-роликів (4%); 8) розвивальні онлайн-ігри (2%).

Переглядаючи різні повідомлення, записи, фотографії, відео в мережі Інтернет від інших користувачів, студенти здебільшого ставлять відмітки «подобається» тощо (81%); обговорюють потім з батьками, друзями (7%); пишуть свої коментарі (4%); ніяк не реагують лише 8% студентів. Значну кількість студентів нашої вибірки (19%) дуже хвилює які оцінки і коментарі до їхніх записів залишають інші користувачі; 44% студентів це хвилює, але не сильно; 31% студентів звертають на це увагу, тільки якщо коментарі залишають значущі люди з близького оточення; 6% не хвилюють коментарі, вони їх не переглядають. У 67% студентів повідомлення чи записи друзів та знайомих викликають здебі-

льшого позитивні емоції; у 4% – негативні; у 27% – рідко викликають якісь емоції, 2% – залишаються байдужими.

Сторінки інших користувачів у соціальних мережах цікавлять студентів тому що: 1) можна дізнатися якісь новини про інших людей (61%); 2) можна дізнатися чим цікавляться інші користувачі (27%); 3) можна обговорити побачене з іншими людьми (6%); 4) не цікавлять (6%).

Цінність Інтернету студенти вбачають у наступному (обиралось 3 найважливіших): 1) спілкування, обмін повідомленнями з друзями (88%); 2) отримання корисної інформації для навчання і загального розвитку (75%); 3) можливість дистанційного навчання (52%); 4) можливість дізнаватися щось нове про своїх друзів, переглядаючи їхні записи, фотографії, відео (31%); 5) розваги (перегляд розважальних передач, роликів, фільмів) (29%); 6) можливість знайомства з новими людьми (25%); 7) можливість згаяти вільний час (13%); 8) можливість показувати іншим, що цікавого відбувається у власному житті, ділитися фотографіями, враженнями тощо (8%); 9) ігри (2%). Щодо того, чи почувають себе втомленими студенти після декількох годин, проведених «в Інтернеті», відповіді студентів розподілилися так: 1) так, дуже (25%); 2) так, але не сильно (38%); 3) ні, не помічали нічого подібного (37%).

Порівнюючи спілкування у віртуальному просторі з реальним, студенти дали такі відповіді: 1) віртуальне спілкування нічим не відрізняється від реального (8%); 2) відрізняється, але частково, в реальності цікавіше (71%); 3) не відчувають, що по справжньому беруть участь у спілкуванні, але це є прийнятним за умови відсутності іншої можливості (0%); 4) віртуальне спілкування зовсім не підходить (21%).

Щодо дистанційного навчання, 27% студентів надають йому перевагу порівняно з традиційним; 48% студентів вважають, що необхідно поєднувати традиційне навчання з дистанційним; для 21% студентів дистанційне навчання є прийнятним тільки за умови відсутності іншої можливості; 4% студентів вважають, що їм така форма навчання зовсім не підходить. Більш детальні результати наведені у табл. 1.

Далі опишемо творчі завдання «Крапки» і «Геометричні фігури», які пропонувалося студентам, та

Таблиця 1.

Відмінності у показниках залученості до мережі Інтернет між студентами різних груп (n=48)

	Загальна вибірка (n=48)		I група (n=13)		II група (n=15)		III група (n=13)		IV група (n=7)	
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
1. Як часто Ви користуєтесь Інтернетом										
1 раз на тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
2-3 рази на тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4-5 разів на тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
кожен день	100	48	100	13	100	15	100	13	100	7
2. Скільки приблизно часу за один раз Ви проводите «в Інтернеті»										
Менше 1 години	4	2	–	–	13	2	–	–	–	–
1-2 години	23	13	38	5	20	3	23	3	29	2
3-4 години	25	14	24	3	27	4	54	7	–	–
5 і більше годин	33	19	38	5	40	6	23	3	71	5
3. Які види активності в Інтернеті в Вас на першому місці, які на другому, які на третьому? Оберіть 5 основних										
обмін повідомленнями	67	38	85	11	93	14	54	7	86	6
відеодзвінки	7	12	8	1	27	4	8	1	14	1
розважальні онлайн ігри	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
розвивальні онлайн ігри	2	1	–	–	–	–	–	–	14	1
розміщення фотографій та відеороликів у соціальних мережах і спеціальних додатках	11	6	8	1	20	3	–	–	29	2
перегляд фотографій та відеороликів інших користувачів у соціальних мережах і спеціальних додатках	23	13	23	3	40	6	23	3	14	1
перегляд фільмів, відео	35	20	62	8	27	4	31	4	57	4
пошук інформації для навчання, підготовка домашніх завдань	63	36	69	9	80	12	77	10	71	5
робота з електронними навчальними курсами	70	40	69	9	80	12	100	13	86	6
читання анекдотів, веселих історій, перегляд веселих картинок і відеороликів	4	2	–	–	7	1	–	–	14	1
4. Чи постійно Ваш смартфон під'єднаний до мережі Інтернет?										
так, постійно	77	37	69	9	80	12	77	10	68	6
тільки коли я не на заняттях	4	2	8	1	–	–	8	1	–	–
інколи, за необхідності	19	9	23	3	20	3	15	2	14	1
5. Чи є у Вас сторінки в соціальних мережах?										
так, і я постійно поповнюю їх різними записами	13	6	8	1	20	3	–	–	29	2
так, але я наповнюю їх час від часу	88	42	92	12	80	12	100	13	71	5
ні, мені це не цікаво	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6. Переглядаючи різні повідомлення, записи, фотографії, відео в мережі Інтернет від інших користувачів, як Ви частіше на них реагуєте?										
ставлю відмітки «Подобається», «Не подобається» і т.п.	81	39	84	11	73	11	85	11	86	6
пишу свої коментарі	4	2	8	1	7	1	–	–	–	–
задаю питання	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
обговорюю потім з батьками, друзями	6	3	–	–	13	2	–	–	14	1
не реагую	8	4	8	1	7	1	15	2	–	–
7. Чи хвилює Вас, які оцінки і коментарі до Ваших записів залишають інші користувачі?										
так, дуже	6	3	15	2	–	–	8	1	–	–
так, але не сильно	33	16	23	3	53	8	23	3	29	2
дивлячись хто: турбує, тільки якщо хтось із близького оточення	44	21	54	7	27	4	54	7	42	3
ні, я їх не переглядаю	17	8	8	1	20	3	15	2	29	2
8. Чи часто повідомлення чи записи друзів та знайомих викликають у Вас певні емоції та переживання?										
так, частіше позитивні	67	32	77	10	53	8	62	8	86	6
так, частіше негативні	4	2	15	2	–	–	–	–	–	–
дуже рідко	27	13	8	1	40	6	38	5	14	1
ні, частіше залишають мене байдужим (-ою)	2	1	–	–	7	1	–	–	–	–
9. Чим Вам цікаво переглядати сторінки інших користувачів у соціальних мережах?										
можна дізнатися якісь новини, хто, де і коли побував, що робив і т.п.	63	30	69	9	53	8	62	8	72	5
можна дізнатися, чим вони цікавляться	25	12	31	4	40	6	15	2	–	–
можна обговорити побачене з іншими людьми	6	3	–	–	7	1	8	1	14	1
мені не цікаво	6	3	–	–	–	–	15	2	14	1
10. Коли Вам приходить нове повідомлення, Ви, як правило, одразу ж на нього реагуєте, чи через певний час, коли з'являється вільна хвилинка?										
одразу, якщо є така можливість	81	39	100	13	86	13	69	9	57	4
пізніше, у спеціально відведений або вільний час	13	6	–	–	7	1	23	3	29	2
у мене може накопичитися багато повідомлень, не завжди їх усі потім перечитую	6	3	–	–	7	1	8	1	14	1

11. Чи нудьгуватимете Ви, якщо у Вас не буде доступу до мережі Інтернет і буде вільний час?										
буду нудьгувати	6	3	–	–	7	1	8	1	14	1
знайду собі справу	77	37	69	9	87	13	76	10	72	5
увімкну телевизор	4	2	8	1	–	–	8	1	–	–
знайду собі компанію	10	5	15	2	7	1	8	1	14	1
12. Чи трапляється, що Ваші батьки намагаються обмежити Вам користування смартфоном або комп'ютером?										
так, досить часто	8	4	15	2	7	1	8	1	–	–
так, але рідко	36	17	54	7	13	2	46	6	28	2
ніколи	56	27	31	4	80	12	46	6	72	5
13. Чи сильно б Ви засмутилися, аби це відбулося?										
так, сильно	38	18	46	6	20	3	38	5	–	–
не сильно	83	40	23	3	53	8	38	5	100	7
зовсім ні	79	38	31	4	27	4	24	3	–	–
14. У чому для Вас цінність Інтернету? Оберіть три найважливіших										
спілкування, люблю обмінюватися повідомленнями з друзями	88	42	85	11	93	14	85	11	86	6
люблю дізнаватися щось нове про своїх друзів, переглядаючи їхні записи, фотографії, відеоролики	33	16	38	5	27	4	38	5	29	2
люблю показувати іншим, що цікавого зі мною відбувається, ділитися фотографіями, враженнями і т.п.	8	4	8	1	13	2	8	1	–	–
можливість знайомитися з новими людьми	23	11	15	2	27	4	31	4	14	1
отримання корисної інформації для навчання і загального розвитку	73	35	62	8	87	13	69	9	71	5
розваги (перегляд розважальних передач, роликів, фільмів тощо)	31	15	38	5	13	2	46	6	29	2
ігри	2	1	–	–	7	1	–	–	–	–
можливість згаяти вільний час	15	7	15	2	7	1	23	3	14	1
можливість дистанційного навчання	52	25	54	7	73	11	31	4	43	3
15. Якщо б у Вас було більше вільного часу, чи хотіли б Ви проводити його «в Інтернеті»?										
так	17	8	15	2	20	3	24	3	–	–
ні, у мене є багато інших цікавих справ	83	40	85	11	80	12	76	10	100	7
16. Чи засмутитеся Ви, якщо за день не отримаєте жодного повідомлення від своїх друзів чи знайомих?										
так	19	9	23	3	8	1	23	3	29	2
не дуже	50	24	54	7	46	7	46	6	57	4
ні	31	15	23	3	46	7	31	4	14	1
17. Чи трапляється, що Ви просто так дивитеся у смартфон щоб дізнатися чи не прийшло Вам якоесь повідомлення?										
так, постійно	4	2	15	2	–	–	–	–	–	–
так, тільки коли чекаю від когось повідомлення	65	31	54	7	60	9	69	9	86	6
тільки коли почую сигнал	31	15	31	4	40	6	31	4	14	1
18. Чи почувате Ви себе втомленим (-ою) після декількох годин, проведених «в Інтернеті»?										
так, дуже	25	12	23	3	33	5	8	1	43	3
так, але не сильно	40	19	54	7	33	5	31	4	43	3
ні, не помічав(ла) нічого подібного	35	17	23	3	33	5	62	8	14	1
19. Чи відчуваєте Ви, що «по справжньому» берете участь у грі чи спілкуєтеся «в Інтернеті»?										
так, це для мене нічим не відрізняється від реальних ігор і спілкування	8	4	–	–	13	2	8	1	14	1
так, але не повністю, в реальності цікавіше	71	34	85	11	60	9	76	10	57	4
ні, але якщо немає іншої можливості, то і так добре	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ні, мені це зовсім не підходить	21	10	15	2	27	4	16	2	29	2
20. Чи надасте Ви перевагу навчанню із застосуванням електронних навчальних курсів замість традиційної форми (відвідування занять, здача письмових робіт, безпосереднє спілкування з викладачами, тощо).										
так, це сучасний і зручний спосіб здобувати освіту дистанційно	27	13	23	3	41	6	23	3	14	1
так, але частково, необхідно поєднувати традиційне навчання з ЕНК	48	23	54	7	46	7	46	6	43	3
ні, але якщо немає іншої можливості здати роботу викладачу чи ознайомитись із завданнями, то можна скористатися ЕНК	21	10	23	3	13	2	23	3	29	2
ні, мені така форма навчання зовсім не підходить	4	2	–	–	–	–	8	1	14	1

умови проведення наступного етапу дослідження. Завдання характеризуються високим ступенем невизначеності як стимульного матеріалу, так і самої інструкції. Це може, на нашу думку, активізувати творче мислення студентів, або ж блокувати його, аж до повної відмови

від виконання завдання. Файл із бланком, який студентам потрібно було завантажити, мав назву «Завдання для розвитку творчого мислення», що дозволяло їм зорієнтуватися на що саме вони спрямовані, і продемонструвати у їх виконанні свої уявлення про творче мис-

лення. Жодних рекомендацій щодо виконання цього завдання, таких як складність малюнку, абстрактність чи предметність, наявність сюжету, студентам не давалося.

У дистанційної форми проведення дослідження є як свої переваги, так і недоліки. Перевагою є те, що студент міг обрати зручний для себе час для виконання завдання, а не долі ком – те, що ми не могли контролювати час, який витрачають студенти на виконання завдань, спілкуватися з ними у процесі роботи. Відзначимо також, що завдання, запропоновані студентам, є нетиповими для навчальних курсів, що і створювало ефект новизни і сприяло стимулюванню творчого мислення студентів.

На виконання завдань студентам давали 7 днів, але роботу можна було здати і після кінцевого терміну. Це дало нам можливість виокремити студентів, які здали роботу раніше (26% / 15 осіб), вчасно (30% / 17 осіб), пізніше (28% / 16 осіб), зовсім не здали роботу (16% / 9 осіб). Далі ми будемо описувати результати студентів, які здали свої роботи (таких студентів 48 осіб).

Студенти отримали завдання «Крапки» у такому вигляді (рис. 1):

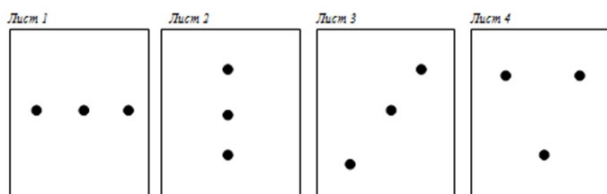
Завдання для розвитку творчого мислення

I. «Геометричні».

Інструкція:

Розмістити крапки на аркуші у різних варіантах і на їх поєднанні побудувати будь-які фігури. Зробіть малюнки на окремих аркушах, сфотографуйте їх і додайте фото.

1. Три крапки

2. П'ять крапок

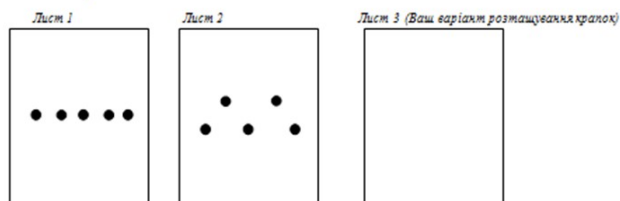

Рис. 1. Бланк із завданнями «Крапки»

Отже, досліджуваним потрібно було взяти окремі аркуші паперу, перенести на них крапки, розташувати їх так, як зображено у бланку, і виконати будь-який малюнок, побудувати будь-які фігури із залученням цих крапок. На останньому аркуші пропонувалося самостійно розташувати п'ять крапок і зробити малюнок. Потім потрібно було сфотографувати свої малюнки і додати їх у бланк завдань, або ж прикріпити фото окремо, і надіслати викладачу.

Наступне завдання, яке належить до блоку «Геометричних», передбачає набір фігур: квадрат, коло, прямокутник, трикутник, овал, гострий трикутник. Студентам пропонується щось побудувати з цих фігур. Завдання «Геометричні фігури» подавалося у такому вигляді (див. рис. 2):

2. Що можна побудувати з цих фігур? Намалюйте на аркуші паперу, сфотографуйте і додайте фото. Розміри й кількість фігур можна змінювати.

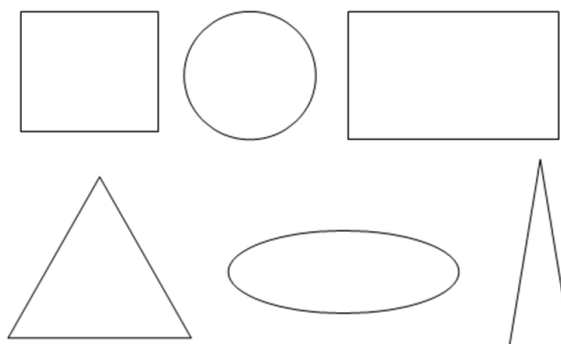

Рис. 2. Бланк із завданнями «Геометричні фігури»

Зупинимось на показниках, які ми виокремили, проаналізувавши виконання студентами творчого завдання «Крапки».

1. Розуміння інструкції та повнота виконання завдання.

За результатами проведеного дослідження, 58% студентів (28 осіб) зрозуміли інструкцію і повністю виконали завдання; 15% досліджуваних (7 осіб) не зовсім зрозуміли інструкцію, частково виконали завдання (про це свідчило виконання лише частини завдань, невиконання останнього завдання, розставлення крапок у будь-яких комбінаціях, а не так, як запропоновано у інструкції тощо); 4% студентів (2 особи) зовсім не зрозуміли завдання, але все ж таки спробували якось його виконати (тут ми отримали такі варіанти виконання:

лише додавання крапок у останньому завданні, тоді як усі інші завдання з крапками не бралися до уваги; зображення у всіх завданнях великої кількості крапок, з'єднаних лініями; виконання лише одного малюнку; об'єднання усіх крапок в один малюнок; 13% студентів (6 осіб) зовсім не виконали завдання; 9% студентів (5 осіб) спробували здати чужу роботу, сподіваючись отримати оцінку. Зазначимо, що студентам, які не виконали завдання, пропонувалися додаткові роз'яснення та можливість їх доробити. Деякі студенти скористалися такою можливістю, але зазначені 22% не виконали завдання навіть після додаткових роз'яснень і пропозицій. Причини невиконання завдань ми не з'ясували.

2. Здатність вхопити загальну сутність завдання. Варто окремо звернути увагу на виконання сьомого завдання, в якому студентам пропонувалося самостійно розташувати п'ять крапок і зробити малюнок. У ньому яскраво виявляється здатність вхопити загальну сутність завдання і продовжити самостійно хід думок, поданий в інструкції до попередніх завдань, а отже – мислити за аналогією. З цим завданням впоралися 73% студентів (35 осіб). У інших роботах це завдання або ж зовсім пропущене, або ж додані крапки, але не виконаний малюнок.

3. Наявність у роботах простих та складних геометричних форм. Виокремлюючи цей показник, ми маємо на увазі, що сам по собі стимульний матеріал – крапки – характеризується високим ступенем невизначеності, тобто існує досить багато варіантів виконання цього завдання.

Як зазначає В. О. Моляко, при збільшенні кількості запропонованих досліджуваним крапок, зростає варіативність у первинній фіксації малюнку, котра більш яскраво проявляється, якщо запропонувати добудувати щось до запропонованих крапок. Здебільшого трапляються варіанти добудови до однієї, двох, трьох крапок якихось ліній, у низці випадків вони утворюють вже окрему більш чи менш складну композицію (Моляко, 2018).

Це ми і побачили у роботах студентів: від простих з'єднань крапок лініями, до складних малюнків, які мають багато елементів, композицію, кольори, назву тощо. Разом з тим, блок, до якого належать ці завдання, називається «Геометричні», а у інструкції пропонується

побудувати будь-які фігури. Проаналізувавши роботи студентів, ми встановили, що 23% (11 осіб) виконали це завдання буквально – об'єднавши крапки у прості геометричні фігури чи лінії в усіх семи завданнях. Ще 21% студентів (10 осіб) разом із простими фігурами використовували також і більш складні. У 15% робіт зустрічаються також з'єднання крапок хвилястими лініями.

Отже, підсумуємо: прості геометричні фігури і лінії спостерігаємо у 71% робіт, складні геометричні фігури – у 31% робіт, з'єднання крапок хвилястими лініями – у 15% робіт. З цього можна зробити висновок, що студенти, які застосовували у своїх роботах прості та складні геометричні фігури, більш буквально сприйняли інструкцію, ніж ті, хто виконував прості та складні малюнки.

Цей ефект також стає помітним у порівнянні результатів нашого дослідження з результатами, отриманими у 2015 році, коли студентам пропонувався той самий стимульний матеріал, але інструкція була дещо іншою, а саме «Домалюйте, що вважаєте за потрібне» – без натяку на будь-яку, так би мовити, «геометричність» завдання (Кокарева, 2015). Тоді у роботах студентів були в основному малюнки різної складності, але все ж таки предметні. Абстрактні форми і геометричні фігури зустрічалися досить рідко. Варто також зазначити, що тоді дослідження проводилося безпосередньо зі студентами, а для виконання завдання вони отримували білі листки паперу формату А5 з уже поставленими крапками.

Довизначення задачі так, щоб вона стала цікавою для виконання, а не просто формальне її виконання, багатьма дослідниками вважається однією з властивостей творчого мислення. А отже, наступним показником, за яким ми будемо аналізувати роботи студентів, є наявність у них простих та складних малюнків.

4. Наявність у роботах простих та складних малюнків.

Використання у роботах простих зображень певних об'єктів вимагає від студентів застосування мисленнєвих дій аналогізування. Проаналізувавши роботи за цим показником, можемо констатувати, що прості малюнки зустрічаються у 23% робіт, а складні – лише у 4% (лише 2 роботи). Серед простих малюнків найчасті-

ше зустрічаються квіти, будинки, хмари, тварини, бантики, сердечка, прапори, ялинки і т.п.

Що ж стосується складних малюнків, то їх варіації досить різні, хоча таких робіт і зовсім небагато (4%). Більш складні малюнки передбачають застосування мисленневих дія комбінування.

5. Поряд зі складністю геометричних фігур та малюнків ми виокремили такий показник, як **об'ємність зображень**. Лише у 8% (4 роботи) простежується намагання надати зображенням об'ємності.

6. **Естетичний компонент у роботах студентів**. Тут ми маємо на увазі намагання зробити свою роботу більш візуально привабливою, яскравою, цікавою, красивою. Для цього деякі студенти застосовують кольори, додавання дрібних деталей до свої малюнків, намагання розташувати їх більш симетрично на аркуші і т.п. Естетичний компонент виявлено у 2% (1 робота), це досить низький відсоток, навіть порівняно з тим, який ми отримали на більшій вибірці студентів (n=118) – 15% (результати наведені у нашій попередній публікації (Шепельова, 2021)).

7. **Кількість виконаних завдань**. Наступний показник, який ми розглянемо, це виконання деякими студентами більшої кількості завдань, ніж було задано. Проаналізувавши роботи студентів нашої вибірки, можемо констатувати, що усі 7 завдань, які були задані, виконали 52% студентів; 15% студентів виконали 6 завдань; 2% – 4 завдання; 4% – 1 завдання; 13% – жодного завдання; 4% – більше 7 завдань, тобто пропонували по декілька варіантів виконання кожного завдання. Найбільша кількість малюнків, виконаних одним студентом нашої вибірки у межах цього завдання – 15. Це характеризує здатність деяких студентів виконувати

завдання не на мінімально достатньому рівні, а зробити більше, ніж від них вимагалось.

8. **Наявність підписів малюнків**. Також ми звернули увагу на те, що досить небагато студентів зробили підписи до своїх робіт, хоча цього також не вимагалось у завданні. Підписи можуть бути простою констатацією того, що зображено на малюнку, вигаданими іменами для зображених звірів, людей чи героїв мультфільмів, описами зображеного. У вибірці досліджуваних, яку ми розглядаємо у межах цього дослідження (n=48), підписів до своїх малюнків не зробив жоден студент. Тоді як у загальній вибірці (n=118), на якій проводилося дослідження, таких студентів 8% (див. дані, наведені у (Шепельова, 2021)).

9. **Спосіб виконання роботи: на комп'ютері чи від руки**. За цим показником студенти нашої вибірки розподілилися таким чином: 65% студентів виконали роботу від руки, 13% – на комп'ютері (нагадаємо, що 22% зовсім не виконали завдання). Цей показник, на нашу думку, є досить важливим, оскільки виконання роботи на комп'ютері значною мірою обмежувало можливості студентів, бо мало хто вмів вільно малювати із застосуванням спеціальних програм, а отже роботи, виконані таким чином, є досить простими і лаконічними, здебільшого обмежуються з'єднанням крапок лініями, можливо ще зафарбованими якимось кольором.

Як можна помітити, виконуючи роботи на комп'ютері, студенти не дуже збільшували масштаб запропонованих зразків на бланку, а домальовували прямо у маленьких прямокутниках, що також обмежувало їх можливості і фантазію.

Більш детально результати представлені у табл. 2.

Таблиця 2.

Аналіз виконанні студентами творчих завдань (завдання «Крапки»)

	Загальна вибірка (n=48)		I група (n=15)		II група (n=17)		III група (n=16)	
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
1. Розуміння інструкції та повнота виконання завдання								
Повне	58	28	67	10	59	10	50	8
Часткове	15	7	13	2	12	2	19	3
Виконання без розуміння	4	2	7	1	6	1	0	0
Не виконали	13	6	13	2	19	3	6	1
Чужа робота	9	5	0	0	6	1	25	4

2. Здатність вхопити загальну сутність завдання								
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
Сьоме завдання	73	35	73	11	76	13	69	11
3. Наявність у роботах простих та складних геометричних форм								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Прості геометричні фігури	71	34	80	12	71	12	63	10
Складні геометричні фігури	31	15	33	5	18	3	44	7
Хвилясті лінії	15	7	7	1	12	2	25	4
4. Наявність у роботах простих та складних малюнків								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Прості малюнки	23	11	27	4	18	3	25	4
Складні малюнки	4	2	7	1	6	1	0	0
5. Об'ємність зображень								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
	8	4	7	1	6	1	13	2
6. Естетичний компонент								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
	2	1	7	1	0	0	0	0
7. Кількість виконаних завдань								
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
Менше семи	21	10	40	6	12	2	13	2
Сім	52	25	47	7	59	10	50	8
Більше семи	4	2	0	0	6	1	6	1
Жодного завдання	23	11	13	2	24	4	31	5
8. Наявність підписів								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
	0	0	0	0	0	0	0	0
9. Спосіб виконання роботи								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Від руки	65	31	67	10	59	10	69	11
Комп'ютерне	13	6	20	3	18	3	0	0

Отже, проаналізувавши результати виконання студентами творчого завдання «Крапки», ми виокремили такі показники: 1) розуміння інструкції та повнота виконання завдання; 2) здатність вхопити загальну сутність завдання; 3) наявність у роботах простих та складних геометричних форм; 4) наявність у роботах простих та складних малюнків; 5) об'ємність зображень 6) естетичний компонент у роботах студентів; 7) кількість виконаних завдань; 8) наявність підписів малюнків; 9) спосіб виконання роботи: на комп'ютері чи від руки.

Далі, проаналізуємо виконання студентами **творчого завдання «Геометричні фігури»**, у якому потрібно було з запропонованих геометричних фігур щось побудувати. Це завдання виконало 88% студентів (42 особи), що значно більше, ніж у завданні «Крапки». Ми вважаємо, що це зумовлено більшою конкретністю інструкції, а також розумінням студентами того, що має вийти у результаті виконання цього завдання.

1. Кількість побудов. Перший показник, на який ми звернули увагу, аналізуючи роботи студентів, це **кількість побудов**. Маємо такі варіації: 25% студентів (12 осіб) виконали з запропонованих фігур *1 побудову*; 35% (17 осіб) виконали *від 2 до 5 побудов*; 10% (5 осіб)

студентів виконали *6 і більше побудов* (максимальна кількість побудов у одній роботі – 12); 17% студентів (8 осіб) виконали декілька побудов, об'єднаних в одну композицію.

2. Збільшення кількості запропонованих фігур.

Більшість студентів – 83% (40 осіб) використали у своїй роботі усі запропоновані фігури; 4% (2 особи) – лише частину. У інструкції до завдання було зазначено, що кількість фігур можна змінювати, тому ми також звернули увагу, чи збільшували студенти кількість запропонованих фігур, тобто чи дублювали їх. Так, ми виявили, що більшість студентів – 73% (35 осіб) – збільшували кількість фігур у своїх роботах, додавали деталі. Інші ж студенти використовували тільки ті фігури, які були задані від початку. І лише 2% студентів (1 особа) додали інші фігури, окрім запропонованих.

3. Наявність простих чи складних побудов.

Аналізуючи роботи студентів, ми виявили, що у 63% робіт є прості побудови, такі як будинок, машина, дерево, квітка, сонце тощо. Складні побудови зустрічаються у 31% робіт. Вони можуть бути поряд із простими побудовами, а можуть бути лише складні.

4. Естетичний компонент у роботах студен-

мів. Проаналізувавши виконання студентами цього завдання, ми виявили наявність естетичного компоненту у 27% робіт (13 осіб), нагадаємо, що у завданні «Крапки» естетичний компонент був майже відсутній.

5. Наявність композиції. За цим показником ми виокремили побудови, які мають декілька елементів, об'єднаних композицією, тобто, схожі на цілісний малюнок. Таких робіт 17% (8 робіт). У 10% (5 робіт) з кожної фігури зроблено окремий малюнок.

6. Определеність. У 83% робіт зустрічаються побудови, які зображають щось конкретне; у 13% робіт – абстрактні, ні на що не схожі побудови.

7. Наявність підписів у роботах. 10% робіт мають підписи.

8. Спосіб виконання роботи: на комп'ютері чи від руки. 67% робіт виконані від руки, 19% – на комп'ютері.

Детальніше результати виконання студентами творчого завдання «Геометричні фігури» подано у табл. 3.

Далі розглянемо результати дослідження особистісних творчих характеристик студентів за опитувальником Ф. Е. Вільямса, модифікованим О. Е. Туник. Середнє значення схильності до ризику у студентів нашої вибірки становить 5,8 балів; допитливість – 5,8 балів; складність – 5,6 балів; уява – 5,7 балів; загальний показник творчості – 5,8 балів, що відповідає середньому рівню прояву цих показників. Високий рівень схильності до ризику має 15% студентів (7 осіб), середній – 75% (36 осіб), низький – 10% (5 осіб). Високий рівень допитливості властивий 15% досліджуваних (7 осіб), середній – 75% (36 осіб), низький – 10% (5 осіб). Високий рівень складності притаманний 4% студентів (2 особи), середній – 81% (39 осіб), низький – 15% (7 осіб). Високий рівень уяви мають 19% студентів (9 осіб), середній – 69% (33 особи), низький – 13% (6 осіб). За загальним показником творчості високий рівень виявлено у 15% студентів (7 осіб), середній – у 77% (37 осіб), низький – у 8% студентів (4 особи).

Детально результати дослідження особистісних

Таблиця 3.

Відмінності у виконанні студентами творчих завдань (завдання «Геометричні фігури»)

	Загальна вибірка (n=48)		I група (n=15)		II група (n=17)		III група (n=16)	
1. Кількість побудов								
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
1 побудова	25	12	40	6	24	4	13	2
2-5 побудов	35	17	27	4	47	8	31	5
6 і більше побудов	10	5	27	4	6	1	0	0
Декілька побудов, об'єднаних композиційно	17	8	0	0	18	3	31	5
Завдання не виконано	12	6	93	1	94	1	75	4
2. Збільшення кількості запропонованих фігур								
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
Усі запропоновані фігури	83	40	87	13	88	15	75	12
Частина запропонованих фігур	4	2	7	1	6	1	0	0
Збільшення кількості фігур	73	35	73	11	76	13	69	11
Додавання інших фігур і деталей	2	1	7	1	0	0	0	0
3. Наявність простих чи складних побудов								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Прості побудови	63	30	80	12	71	12	38	6
Складні побудови	31	12	13	2	24	4	38	6
4. Естетичний компонент								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
	27	13	27	4	29	5	25	4
5. Наявність композицій								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
цілісний малюнок	17	8	0	0	18	3	31	5
з кожної фігури окремий малюнок	10	5	20	3	12	2	0	0
6. Определеність								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Предметні	83	40	80	12	94	16	75	12
Абстрактні	13	6	27	4	0	0	13	2
7. Наявність підписів								
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
	10	5	20	3	6	1	7	1
8. Спосіб виконання роботи								
	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт	%	Робіт
Від руки	67	32	60	9	65	11	75	12
Комп'ютерне	19	9	27	4	29	5	0	0

творчих характеристик студентів подано у табл. 4.

Отже, найбільша кількість студентів має середній рівень творчості за усіма показниками, найбільше студентів з високим рівнем уяви, найменше – з високим рівнем складності.

Далі нас цікавить наступне: чи відрізняються за усіма дослідженими показниками студенти, які здали роботи раніше (I група), вчасно (II група), пізніше (III

дентів I групи (100%), дещо менше (86%) студентів II групи, ще дещо менше (69%) студентів III групи, і найменше (57%) студентів IV групи (відмінності між I і II групами $\phi=1,97$ при $p \leq 0,05$; між I і III групами $\phi=3,00$ при $p \leq 0,01$; між I і IV групами $\phi=3,04$ при $p \leq 0,01$). Це додатково підтверджує, що часовий показник здачі робіт є доречним для поділу студентів на групи та подальшого аналізу.

Таблиця 4.

Відмінності у рівні прояву особистісних творчих характеристик студентів (n=57)

	Загальна вибірка (n=57)		I група (n=15)		II група (n=17)		III група (n=16)		IV група (n=9)	
	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб
1. Схильність до ризику										
Високий	15	7	13	2	6	1	13	2	22	2
Середній	75	36	74	11	71	12	62	10	34	3
Низький	10	5	0	0	12	2	6	1	22	2
Не виконали	19	9	13	2	12	2	19	3	22	2
Середнє значення	5,8		6,6		5,4		5,7		4,9	
2. Допитливість										
Високий	15	7	13	2	6	1	13	2	22	2
Середній	75	36	74	11	71	12	62	10	34	3
Низький	10	5	0	0	12	2	6	1	22	2
Не виконали	19	9	13	2	12	2	19	3	22	2
Середнє значення	5,8		6,3		5,5		5,9		5,3	
3. Складність										
Високий	4	2	7	1	0	0	0	0	11	1
Середній	81	39	74	11	82	14	62	10	44	4
Низький	15	7	7	1	6	1	19	3	22	2
Не виконали	19	9	13	2	12	2	19	3	22	2
Середнє значення	5,6		5,9		5,6		5,3		5,3	
4. Уява										
Високий	19	9	20	3	12	2	6	1	33	3
Середній	69	33	77	10	59	10	68	11	22	2
Низький	13	6	0	0	18	3	6	1	22	2
Не виконали	19	9	13	2	12	2	19	3	22	2
Середнє значення	5,7		6,1		5,9		5,3		5,7	
5. Загальний показник творчості										
Високий	15	7	20	3	6	1	6	1	22	2
Середній	77	37	77	10	76	13	68	11	33	3
Низький	8	4	0	0	6	1	6	1	22	2
Не виконали	19	9	13	2	12	2	19	3	22	2
Середнє значення	5,8		6,3		5,7		5,6		5,5	

група), не здали роботи зовсім (IV група). Для цього ми поділили досліджуваних на чотири групи. До першої групи увійшли 26% студентів (15 осіб), до другої – 30% (17 осіб), до третьої – 28% (16 осіб), до четвертої – 16% (9 осіб).

Зауважимо, що ми виявили суттєві відмінності в швидкості реагування студентами виділених груп на нові завдання, а саме: одразу реагують найбільше сту-

Оскільки усі наші студенти є досить активними користувачами мережі Інтернет, особливо в умовах дистанційного навчання, з'ясуємо чи існують відмінності у показниках залученості до мережі Інтернет між студентами, які здали творчі завдання раніше (I група), вчасно (II група), пізніше (III група), не здали роботи зовсім (IV група).

Відмінності виявлено за такими характеристика-

ми залученості студентів у Інтернет-середовище:

1) *за часом, який студенти проводять «в Інтернеті»* – у III групі найбільше студентів (54%), які проводять 3-4 години на день (відмінності між I і III групами $\phi=1,65$ при $p\leq 0,05$), у IV групі найбільше студентів (71%), які проводять 5 і більше годин на день (відмінності між III і IV групами $\phi=2,16$ при $p\leq 0,05$);

2) *за видами активності в Інтернеті*, яким студенти надають перевагу – найбільше студентів I (85%) і II (93%) груп надають перевагу обміну повідомленнями, найменше (54%) – у III групі (відмінності між I і III групами $\phi=1,75$ при $p\leq 0,05$; між II і III групами $\phi=2,56$ при $p\leq 0,01$); найбільше студентів I групи (62%) надають перевагу перегляду фільмів та відео, найменше (27%) – студенти II групи (відмінності між I і II групами $\phi=1,90$ при $p\leq 0,05$); найбільше студентів (100%) III групи відводять часу роботі з електронними навчальними курсами, дещо менше (86%) – IV група, ще менше (80%) – II група, найменше (69%) – I група (відмінності між I і III групами $\phi=3,00$ при $p\leq 0,01$; між II і III групами $\phi=2,45$ при $p\leq 0,01$; між III і IV групами $\phi=1,65$ при $p\leq 0,05$);

3) *за активністю у соціальних мережах* – найбільше студентів III групи (100%) мають сторінки в соціальних мережах, які наповнюють час від часу, дещо менше (92%) студентів I групи (решта 8% студентів цієї групи наповнюють їх постійно), ще дещо менше (80%) – студенти II групи (решта 20% – постійно), найменше (71%) студентів IV групи наповнюють сторінки у соціальних мережах час від часу, решта 29% – постійно (відмінності між II і III групами $\phi=2,45$ при $p\leq 0,01$; між III і IV групами $\phi=2,41$ при $p\leq 0,01$);

4) *за схвильованістю щодо того, які оцінки та коментарі до записів залишають інші користувачі* – найбільше цим схвильовані студенти II групи (53%) (відмінності між I і II групами $\phi=1,68$ при $p\leq 0,05$; між II і III групами $\phi=1,68$ при $p\leq 0,05$);

5) *за тим, чи викликають записи друзів та знайомих певні емоції* – найбільше студентів, у яких це трапляється дуже рідко, виявлено у II (40%) та III (38%) групах (відмінності між I і II групами $\phi=2,13$ при $p\leq 0,05$; між I і III групами $\phi=1,98$ при $p\leq 0,05$);

6) *за швидкістю реагування на нові повідомлення* – одразу реагують найбільше студентів I групи (100%),

дещо менше (86%) студентів II групи, ще дещо менше (69%) студентів III групи, і найменше (57%) студентів IV групи (відмінності між I і II групами $\phi=1,97$ при $p\leq 0,05$; між I і III групами $\phi=3,00$ при $p\leq 0,01$; між I і IV групами $\phi=3,04$ при $p\leq 0,01$);

7) *за тим, чи трапляється, що батьки намагаються обмежити користування смартфоном або комп'ютером* – таке трапляється, але рідко, найбільше серед студентів I групи (54%), дещо менше (46%) – серед студентів III групи, найменше (13%) – серед студентів II групи (відмінності між I і II групами $\phi=2,38$ при $p\leq 0,01$; між II і III групами $\phi=1,97$ при $p\leq 0,05$); такого ніколи не траплялося найбільше серед студентів II групи (80%), дещо менше (72%) – серед студентів IV групи (відмінності між I і II групами $\phi=2,74$ при $p\leq 0,01$; між I і IV групами $\phi=1,79$ при $p\leq 0,05$; між II і III групами $\phi=1,90$ при $p\leq 0,05$);

8) *за тим, чи сильно б студенти засмутилися, аби це відбулося* – не сильно засмутилося б найбільше (100%) студентів IV групи, найменше таких студентів (23%) у I групі та у III групі (38%) (відмінності між I і II групами $\phi=1,68$ при $p\leq 0,05$; між I і IV групами $\phi=4,56$ при $p\leq 0,01$; між II і IV групами $\phi=3,29$ при $p\leq 0,01$; між III і IV групами $\phi=3,85$ при $p\leq 0,01$);

9) *у тому, в чому студенти вбачають цінність Інтернету* – найбільше студентів III групи (46%) цінність вбачають у розвагах (перегляді розважальних передач, роликів, фільмів тощо), найменше цим зацікавлені студенти II групи (13%) (відмінності між II і III групами $\phi=1,97$ при $p\leq 0,05$); у можливості дистанційного навчання найбільше вбачають цінність студенти II групи (73%), найменше – студенти III групи (31%) (відмінності між II і III групами $\phi=2,32$ при $p\leq 0,01$);

10) *за тим, чи хотіли б студенти проводити більше вільного часу «в Інтернеті»* – не хотіли б 100% студентів IV групи, 85% студентів I групи, 80% студентів II групи, 76% студентів III групи (відмінності між I і IV групами $\phi=1,72$ при $p\leq 0,05$; між II і IV групами $\phi=2,03$ при $p\leq 0,05$; між III і IV групами $\phi=2,14$ при $p\leq 0,05$);

11) *за тим, чи почувають студенти себе втомленими після декількох годин, проведених «в Інтернеті»* – почувають себе дуже втомленими найбільше (43%) студентів IV групи, дещо менше (33%) студентів II гру-

пи, ще дещо менше (23%) студентів I групи, і найменше (8%) студентів III групи (відмінності між II і III групами $\phi=1,77$ при $p\leq 0,05$; між III і IV групами $\phi=1,85$ при $p\leq 0,05$); серед студентів, які не помічали втоми, найбільше (62%) виявлено у III групі, найменше (14%) – у IV (відмінності між I і III групами $\phi=2,04$ при $p\leq 0,05$; між III і IV групами $\phi=2,19$ при $p\leq 0,05$).

Далі розглянемо відмінності у виконанні студентами творчих завдань «Крапки», «Геометричні фігури», та у рівні прояву їх особистісних творчих характеристик.

У виконанні студентами завдання «Крапки» ми виявили такі відмінності: 1) за показником побудови складних геометричних фігур (відмінності між II і III групами $\phi=1,66$ при $p\leq 0,05$) – найбільше виконують побудови складних геометричних фігур (44%) студенти III групи (ті, що здали роботи пізніше), дещо менше (33%) – студенти I групи (ті, що здали роботи завчасно), найменше складних фігур (18%) зустрічається у роботах студентів II групи (ті, що здали роботи вчасно); 2) за кількістю виконаних малюнків (відмінності між I і II групами $\phi=1,89$ при $p\leq 0,05$; між I і III групами $\phi=1,80$ при $p\leq 0,05$) – у I групі найбільше студентів, які виконали менше семи завдань. За усіма іншими показниками суттєвих відмінностей між групами не виявлено.

У виконанні студентами завдання «Геометричні фігури» ми виявили такі відмінності: 1) за показником кількості побудов: серед студентів, які виконали одну побудову (відмінності між I і III групами $\phi=1,80$ при $p\leq 0,05$) – найбільше студентів I групи (40%), дещо менше студентів (24%) II групи, найменше (13%) студентів III групи; серед студентів, які виконали 6 і більше побудов (відмінності між I і II групами $\phi=1,68$ при $p\leq 0,05$) – найбільше студентів, які виконали 6 і більше побудов, виявлено у I групі; 2) за показником виконання простих побудов (відмінності між I і III групами $\phi=2,49$ при $p\leq 0,01$; між II і III групами $\phi=1,94$ при $p\leq 0,05$) – студенти III групи найменше серед усіх виконують прості побудови, і вони ж найбільше виконують складних побудов.

Порівняємо виокремлені групи студентів за рівнем прояву особистісних творчих характеристик. За результатами розрахунків нами виявлено наявність значущих відмінностей у групах досліджуваних за рівнем

прояву усіх особистісних творчих характеристик.

Студенти I групи мають найвище середнє значення схильності до ризику (6,6 балів), дещо нижче – студенти III групи (5,7 балів), ще нижче – студенти II групи (5,4 балів), найнижче середнє значення (4,9 балів) мають студенти IV групи (ті, що не виконали творчі завдання). Статистично значущі відмінності виявлено у кількості студентів, які мають середній рівень схильності до ризику у I (74%) та IV (34%) групах ($\phi=1,96$ при $p\leq 0,05$), а також у II (71%) і IV (34%) групах ($\phi=1,85$ при $p\leq 0,05$). Такий результат можна пояснити тим, що у ситуації невизначеності, як з нашими творчими завданнями, коли у студентів немає заздалегідь напрацьованих алгоритмів їх виконання, а інструкції до завдань передбачають багато можливих варіантів їх виконання, саме схильність до ризику дозволяє виконати ці завдання у числі перших, не очікуючи доки хтось їх виконає і поділиться власним досвідом. У кількості студентів, які мають високі та низькі рівні схильності до ризику, статистично значущих відмінностей не виявлено.

За рівнем прояву допитливості ми виявили такі відмінності: найвище середнє значення за цим показником мають студенти I групи (6,3 балів), дещо нижче – студенти III групи (5,9 балів), ще дещо нижче – II група (5,5 балів), студенти IV групи мають найнижче середнє значення допитливості (5,3 балів). Статистично значущі відмінності виявлено у кількості студентів, які мають середній рівень допитливості у I (74%) та IV (34%) групах ($\phi=1,96$ при $p\leq 0,05$), а також у II (71%) і IV (34%) групах ($\phi=1,85$ при $p\leq 0,05$). У кількості студентів, які мають високі та низькі рівні допитливості, статистично значущих відмінностей не виявлено.

За показником складності найвище середнє значення мають студенти I групи (5,9 балів), дещо нижче – студенти II групи (5,6 балів), ще дещо нижче – III група (5,3 балів) та студенти IV групи (5,3 балів). Статистично значущі відмінності виявлено у кількості студентів, які мають середній рівень складності у II (82%) і IV (44%) групах ($\phi=1,98$ при $p\leq 0,05$). У кількості студентів, які мають високі та низькі рівні складності, статистично значущих відмінностей не виявлено.

За показником уваги виявлено такі відмінності: найвище середнє значення за цим показником мають

студенти I групи (6,1 балів), дещо нижче – студенти II групи (5,9 балів), ще дещо нижче – IV група (5,7 балів), студенти III групи мають найнижче середнє значення уяви (5,3 балів). Статистично значущі відмінності виявлено у кількості студентів, які мають високий рівень уяви у III (6%) та IV (33%) групах ($\phi=1,74$ при $p\leq 0,05$), а також у кількості студентів, які мають середній рівень уяви у I (77%) і IV (22%) групах ($\phi=2,20$ при $p\leq 0,05$), у II (59%) і IV (22%) групах ($\phi=1,86$ при $p\leq 0,05$), у III (68%) і IV (22%) групах ($\phi=2,34$ при $p\leq 0,01$). У кількості студентів, які мають низький рівень уяви, статистично значущих відмінностей не виявлено.

За загальним показником творчості ми виявили такі відмінності між студентами: найвище середнє значення за цим показником мають студенти I групи (6,3 бали), дещо нижчі середні значення мають студенти II групи (5,7 балів), III групи (5,6 балів), IV групи (5,5 балів). Статистично значущі відмінності виявлено у кількості студентів, які мають середній рівень творчості у II (76%) і IV (33%) групах ($\phi=2,18$ при $p\leq 0,05$), у III (68%) і IV (33%) групах ($\phi=1,74$ при $p\leq 0,05$). У кількості студентів, які мають високі та низькі рівні творчості, статистично значущих відмінностей не виявлено.

Як можна помітити з результатів наших розрахунків, студенти IV групи відрізняються найнижчими показниками за усіма дослідженими особистісними творчими характеристиками. У I, II та III групах середній рівень властивий більшості студентів, тоді як у IV групі рівні прояву показників розподілилися більш рівномірно – приблизно однакова кількість студентів мають високий, середній та низький рівень особистісних творчих характеристик.

Виявлені відмінності дозволили нам зробити психологічну характеристику виокремлених груп студентів. До характеристики включено лише ті показники, за якими виявлено статистично значущі відмінності на рівні $p\leq 0,01$ і $p\leq 0,05$.

I група студентів (ті, що здали творчі роботи завчасно) найменше, порівняно з іншими групами, проводить часу «в Інтернеті». Одразу реагують на нові повідомлення. Студенти цієї групи серед усіх видів активності в Інтернеті надають перевагу обміну повідомленнями, перегляду фільмів та відео, найменше часу відводять роботі з електронними навчальними курсами. Біль-

шість з них мають сторінки в соціальних мережах, які наповнюють час від часу. Відрізняються помірно схвильованістю щодо того, які оцінки та коментарі до їх записів залишають інші користувачі. Серед них досить багато студентів, яким батьки інколи намагаються обмежити користування смартфоном чи комп'ютером і вони засмучуються коли це відбувається. Не хотіли б більше часу проводити в Інтернеті, якби була така можливість. Чверть студентів цієї групи зазначили, що сильно втомлюються від користування Інтернетом, половина – втомлюються, але не дуже, решта втомлюються не помічають.

Щодо виконання студентами I групи творчого завдання «Крапки», вони досить часто, порівняно з іншими групами, зображають складні геометричні фігури. Серед студентів цієї групи найбільша кількість тих, хто виконав менше завдань, ніж було запропоновано.

Щодо виконання творчого завдання «Геометричні фігури», серед студентів I групи найбільша кількість (порівняно з іншими групами) тих, хто виконав з запропонованих фігур одну цілісну побудову. Конструюють як прості, так і складні побудови.

Також, студенти I групи відрізняються найвищими показниками за усіма дослідженими особистісними творчими характеристиками – схильністю до ризику, допитливістю, складністю, уявою, загальним показником творчості.

II група студентів (ті, що здали творчі роботи вчасно) дещо більше часу проводять в Інтернеті, з усіх видів активності, як і студенти I групи, надають перевагу обміну повідомленнями. Разом з тим, найменше надають перевагу перегляду фільмів та відео, порівняно не багато часу відводять роботі з електронними навчальними курсами. Майже всі студенти цієї групи одразу реагують на нові повідомлення. 80% студентів час від часу наповнюють свої сторінки в соціальних мережах, 20% з них – постійно, а отже вони дещо більш активні порівняно з I групою. Найбільше з усіх груп вони схвильовані тим, які оцінки та коментарі залишають інші користувачі до їх записів. Найменше відчувають емоцій щодо записів друзів та знайомих. Найбільшій кількості студентів цієї групи, порівняно з іншими, батьки ніколи не намагалися обмежити користування смартфоном чи комп'ютером. Найменше з усіх студен-

ти цієї групи зацікавлені розвагами в Інтернеті (переглядом розважальних передач, роликів, фільмів). Найбільше з усіх вбачають цінність Інтернету у можливості дистанційного навчання. Не хотіли б проводити більше часу в Інтернеті, аби мали таку можливість. Третина з них відчувають сильну втому від користування Інтернетом, ще третина – втомлюються, але не дуже, решта не помічала нічого подібного.

Щодо виконання студентами II групи творчого завдання «Крапки», вони найменше, порівняно з іншими групами, зображають складні геометричні фігури. Щодо виконання творчого завдання «Геометричні фігури», серед студентів II групи найбільша кількість тих, хто конструює переважно прості побудови.

Також, студенти II групи є на другому місці за середніми значеннями складності, уяви та творчості, а також на третьому місці за середнім значенням схильності до ризику та допитливості.

У III групі (ті, що здали творчі роботи пізніше) найбільше студентів, які проводять по 3-4 години на день в Інтернеті. Найменше з усіх вони надають перевагу обміну повідомленнями, найбільше відводять часу роботі з електронними навчальними курсами. Усі вони мають сторінки в соціальних мережах, які наповнюють час від часу. Схвилювані оцінками та коментарями до їх записів в Інтернеті, якщо їх залишає хтось із близького оточення. Дуже рідко (як і у представників II групи) записи друзів та знайомих в Інтернеті викликають у них певні емоції. 69% студентів цієї групи одразу реагують на нові повідомлення, решта – пізніше. Рідко трапляється, що батьки намагаються обмежити їм користування смартфоном чи комп'ютером і вони дещо засмутилися б, якби таке сталося. Найбільше студентів цієї групи (порівняно з іншими) вбачають цінність Інтернету у розвагах (перегляді розважальних передач, роликів, фільмів тощо), найменше – у можливості дистанційного навчання. Серед них найбільший відсоток тих, хто хотів би більше часу проводити в Інтернеті (24%). Найменше, лише 8% студентів III групи відчувають себе дуже втомленими від користування Інтернетом. Найбільше (62%) тих, хто не відчуває втоми.

Щодо виконання студентами III групи творчого завдання «Крапки», вони найбільше, порівняно з іншими групами, зображають складні геометричні фігури.

Більшість з них виконали усі завдання, дехто – навіть більше.

Щодо виконання творчого завдання «Геометричні фігури», серед студентів III групи найменша кількість (порівняно з іншими групами) тих, хто конструює одну побудову. Найменше серед усіх вони конструюють прості побудови, найбільше – складні.

Також, студенти III групи є на другому місці за середніми значеннями схильності до ризику та допитливості, на третьому – складності та творчості, на четвертому – уяви.

У IV групі (ті, що не здали творчі роботи) найбільше студентів (71%), які проводять 5 і більше годин на день в Інтернеті. Порівняно багато часу відводять роботі з електронними навчальними курсами. Мають найбільший відсоток (29%) тих, хто постійно наповнює сторінки в соціальних мережах, решта – час від часу. Не вирізняються особливою схвилюваністю щодо того, які оцінки та коментарі до їх записів в Інтернеті залишають інші користувачі. Повідомлення чи записи друзів та знайомих викликають у них частіше позитивні емоції. Найменше (57%) студентів IV групи одразу реагують на нові повідомлення, решта – пізніше. У більшості з них батьки ніколи не намагаються обмежити користування смартфоном чи комп'ютером і вони не сильно засмутилися б через це. Усі вони не хотіли б більше часу проводити в Інтернеті. Почувають себе дуже втомленими найбільше (43%) студентів цієї групи, найменше (14%) – не відчувають втоми.

Оскільки творчі завдання студенти цієї групи не виконали, перейдемо одразу до розгляду їх особистісних творчих характеристик. Студенти IV групи є на третьому місці за середнім значенням уяви, мають найнижче середнє значення схильності до ризику, допитливості, складності, творчості.

Висновки. Так, виявлені відмінності у залученості в Інтернет-середовище, у виконанні творчих завдань та особистісних творчих характеристиках між студентами, які виконали завдання завчасно, вчасно, пізніше та не виконали зовсім, дають нам підстави вважати часовий показник доречним для класифікації розумового реагування на нові завдання. Ця класифікація дала нам можливість здійснити характеристику студентів з різною швидкістю реагування.

Студенти, які реагують на завдання з випередженням, відрізняються найменшою залученістю в Інтернет-середовище, у виконанні творчих завдань вирізняються більшою складністю зображень, цілісністю побудов, але меншим обсягом виконаних зображень, мають найвищі середні значення особистісних творчих характеристик.

Студенти, які реагують на завдання вчасно, вирізняються дещо більшою залученістю в Інтернет-середовище, у виконанні творчих завдань вирізняються більшою простотою зображень і побудов, мають дещо нижчі середні значення особистісних творчих характеристик, зокрема, перебувають на другому місці за середніми значеннями складності, уяви та творчості, а також на третьому місці за середнім значенням схильності до ризику та допитливості.

Студенти, які реагують на завдання із запізненням, вирізняються ще більшою залученістю в Інтернет-середовище, у виконанні творчих завдань вирізняються найбільшою складністю зображень і побудов, з геометричних фігур конструюють багато побудов, а не одну цілісну; за обсягом – виконують усі запропоновані завдання, інколи навіть більше. Мають ще нижчі середні значення особистісних творчих характеристик, зокрема, перебувають на другому місці за середніми значеннями схильності до ризику та допитливості, на третьому – складності та творчості, на четвертому – уяви.

Студенти, які проігнорували творчі завдання, найбільше з усіх залучені у Інтернет-середовище, мають найнижчі показники особистісних творчих характеристик, а саме: перебувають на третьому місці за середнім значенням уяви, мають найнижче середнє значення схильності до ризику, допитливості, складності, творчості.

Перспективним є продовження розробки та застосування спеціальних завдань для розвитку творчого мислення студентів, розширення вікових категорій досліджуваних, модифікація умов проведення дослідження відповідно до актуальних обставин.

References :

Brodovska, V. Y., Hrushevskiy, V. O., Patryk, I. P. (2007). *Plumachnyi rosiisko-ukrainskyi slovnyk psykholohichnykh terminiv: Slovnyk*. [Explanatory dictionary of Russian-Ukrainian psychologi-

cal notions]. Kyiv: VD «Profesional», 512 p. [in Russian, Ukrainian]

Kokariyeva, M. V. (2015). *Sprymannia studentamy reklamnoi informatsii. Psykholohichni zakonomirnosti tvorchoho sprymannia informatsiinykh indykatoriv realnosti: monohrafiia* [Perception of advertisement information by students. Psychological regularities of creative perception of informational indicators of reality: monograph] / V. O. Moliako, I. M. Bila, N. A. Vahanova [ta in.]; za red. V. O. Moliako. Kyiv : Pedahohichna dumka, P. 114-119. [in Ukrainian]

Moliako, V. A. (2018). *Teoretychnyi analiz formuvannia stratehii konstruiuvannia obrazu svitu. Pertseptivno-myslennievi stratehii tvorchoho konstruiuvannia informatsiinykh system u navchalnii ta trudovii diialnosti: monohrafiia* [Theoretical analysis of world image construction creative strategies. Perceptive-mental strategies of informational systems construction in educational and work activity: monograph] / V. O. Moliako, Yu. A. Hulko, N. A. Vahanova [ta in.]; za red. V. O. Moliako. Kyiv, P. 7-31. [in Ukrainian]

Tunyk, E. E. (2003). *Modyfytsirovannia kreatyvnie testi Vyliamsa* [Williams's modified creative tests]. SPb.: Rech, 96 p. [in Russian]

Shepelova, M. V. (2021). *Pokaznyky dlia analizu vykonannia studentamy tvorchykh zavdan* [The indicators for the analysis of creative tasks solving by students]. *Psykholohichni problemy myslennia: materialy XXI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 27 travnia 2021 roku* / za red. V.O. Moliako. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, P. 91-99. [in Ukrainian]

Shepelova. M. V. (2021) *Analiz zaluchenosti studentiv u Internet-seredovishche* [The analysis of involvement of students in the Internet-space]. *Psykholoho-pedahohichni koordynaty rozvytku osobystosti: zb. nauk. materialiv II Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 3-4 chervnia 2021 r.* Poltava: Natsionalnyi universytet «Poltavska politekhnikha imeni Yurii Kondratiuka». P. 241-244. [in Ukrainian]

Mariia Shepelova

PhD (Candidate of psychological sciences), senior researcher of the psychology of creativity department, H.S. Kostiuk Institute of Psychology, the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

COGNITIVE RESPONSE OF STUDENTS-INTERNET USERS TO NEW TASKS

ABSTRACT

The article presents a study of the peculiarities of students' cognitive response to new tasks offered in electronic form during distance learning. Differences were re-

vealed in involvement in the Internet environment, in the performance of creative tasks and personal creative characteristics among students who completed the tasks earlier, on time, later and did not complete them at all, gave us reason to consider the time indicator appropriate for classifying the cognitive response to new tasks. This classification allowed us to characterize students with different responsiveness. Students reacting to tasks ahead of time are distinguished by the least involvement in the Internet environment, in performing creative tasks they are distinguished by greater complexity of images, integrity of constructions, but a smaller number of executed images, have the highest average values of personal creative characteristics. Students who respond to tasks intime are slightly less involved in the Internet environment, in performing creative tasks they are characterized by greater simplicity of images and constructions, have lower average values of personal creative characteristics, in particular, they are in second place by the average value of complexity, imagination and creativity, as well as in third place in the average value of risk and curiosity. Students who respond to assignments with a delay are distinguished by even greater involvement in the Internet environment, in performing creative assignments they are distinguished by the greatest complexity of images and constructions, from geometric shapes build multiple constructions, but not one holistic; by the volume – they fulfill all the proposed tasks, sometimes even more. They have even lower average values of personal creative characteristics, in particular, they are in second place by the average value of risk and curiosity, in third place in complexity and creativity, in fourth in imagination. Students who ignored creative assignments, are the most involved in the Internet environment among all, have the lowest indicators of personal creative characteristics, namely: they are in third place by the average value of imagination, have the lowest average values of risk, curiosity, complexity, creativity (general indicator).

Key words: cognitive response, creativity, creative tasks, Internet users, involvement in the Internet environment, students.

Шепелёва Мария Владимировна

Кандидат психологических наук, старший научный сотрудник лаборатории психологии творчества Института психологии имени Г.С.Костюка Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев (Украина)

УМСТВЕННОЕ РЕАГИРОВАНИЕ СТУДЕНТОВ-ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ СЕТИ ИНТЕРНЕТ НА НОВЫЕ ЗАДАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В статье представлено исследование особенностей умственного реагирования студентов на новые задания, предложенные в электронной форме во время дистанционного обучения. Выявлены отличия в вовлеченности в Интернет-среду, в выполнении творческих заданий и личностных творческих характеристиках среди студентов, которые выполнили задания раньше, своевременно, позже и не выполнили вовсе, дали нам основания считать временной показатель уместным для классификации умственного реагирования на новые задания. Эта классификация позволила нам охарактеризовать студентов с разной скоростью реагирования.

Студенты, реагирующие на задания с опережением, отличаются наименьшей вовлеченностью в Интернет-среду, в выполнении творческих заданий отличаются большей сложностью изображений, целостностью построений, но меньшим объемом выполненных изображений, имеют наивысшие средние значения личностных творческих характеристик. Студенты, реагирующие на задания своевременно, отличаются слегка меньшей вовлеченностью в Интернет-среду, в выполнении творческих заданий отличаются большей простотой изображений и построений, имеют более низкие средние значения личностных творческих характеристик, в частности, находятся на втором месте по среднему значению сложности, воображения и творчества, а также на третьем месте по среднему значению склонности к риску и любознательности. Студенты, реагирующие на задания с опозданием, отличаются еще большей вовлеченностью в Интернет-среду, в выполнении творческих заданий отличаются наибольшей сложностью изображений и построений, из геометрических фигур конструируют много построений, а не одно целостное; по объему – выполняют все предложенные задания, иногда даже больше. Имеют еще более низкие

средние значения личностных творческих характеристик, в частности находятся на втором месте по среднему значению склонности к риску и любознательности, на третьем – по сложности и творчеству, на четвертом – по воображению. Студенты, которые проигнорировали творческие задания, наиболее среди всех вовлечены в Интренет-среду, имеют самые низкие показатели личностных творческих характеристик, а именно: находятся на третьем месте по среднему значению воображения, имеют наинизшее среднее значение склонности к риску, любознательности, сложности, творчества (общий показатель).

Ключевые слова: умственное реагирование, творчество, творческие задания, пользователи сети Интернет, вовлеченность в интернет-среду, студенты.

How to cite (як цитувати):

Shepelova, M. (2021). COGNITIVE RESPONSE OF STUDENTS-INTERNET USERS TO NEW TASKS. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 7 (9), 118 -135. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.9.10> [in Ukrainian]

Дата отримання статті: 21.06.2021

Дата рекомендації до друку: 20.08.2021

Дата оприлюднення: 30.09.2021